

celoti je to izredno dragoceno delo, presunljiv pogled v prezrti svet otrok, ki so v povojnih letih polnili mesto s svojim vrvežem in ki so zdaj, v zrelih letih, z njim dobili svojevrstno spominsko knjigo svoje generacije.

Knjiga in razstava prispevata k poglobljenemu poznavanju dokumentarne vrednosti Magajnovnega dela, še posebej pa sta pomembni zato, ker so z njima njegove fotografije neposredno nagovorile širšo italijansko in slovensko javnost. Naj ob koncu povzamemo sklep ocene, ki jo je z naslovom »Mesto na prepihu. Dragoceno pričevanje o razstavi« napisal Vladimir P. Štefanec: *Njegova dela labko brez sramu pristavimo k evropski dediščini reporterske fotografije nemirnega dvajsetega stoletja, kjer nas bodo dobro predstavljala in zapolnila za nas pomembno vrzel. Dokumentarnost fotografij poudarja dejstvo, da so označene zgolj z datumi njihovih nastankov, kot drobno zanimivost pa velja omeniti podobo dečka z veliko steklenico, ob kateri se – ob vseh razlikah, ki izvirajo iz konteksta – spomnimo podobnega portreta znamenitega francoskega fotografa Henrija Cartier-Bressona.* [Delo, 1. 6. 2004: 10]

Mojca Ravnik

Marija Kozar-Mukič, *A magyarországi szlovének (Slovenci na Madžarskem)*. Budapest: Press Publica, 2003. 128 str.

Konec lanskega leta je izšla šesta knjiga M. Kozar-Mukič o Slovencih na Madžarskem (v madžarskem jeziku) v zbirki *Változó világ* (Spremenljivi svet), ki jo izdaja budimpeštanska založba Press Publica in je med drugim namenjena predstavitvi manjšin na Madžarskem – izšle so že knjige o Judih, Slovaki, Nemci, Romuni in Romih.

Knjiga je razdeljena na sedem poglavij. Prvo poglavje, ki obsega več kot tretjino knjige žepnega formata, pripoveduje o zgodovinskih dogodkih od naselitve Slovanov do današnjih dni, s poudarjenim zgodovinskim dejstvom, da so Slovenci oziroma njihovi predniki na ozemlju današnje madžarske države živeli že pred prihodom Madžarov. O Porabju je prvi podatek iz arhivske omembe leta 1183, ko je na ozemlju današnjega Monoštra nastal cistercijski samostan, kmalu zatem pa tudi slovenske vasi, ki so se ohranile do današnjih dni. Avtorica je prvo poglavje sklenila s kronološkim pregledom zgodovinskih dogodkov. Sledi poglavje o tradicionalnem življenju porabskih Slovencev: predstavljeno je gospodarstvo, rokodelstvo in obrt, naselja in gradnja (tu so naštetih hišna imena po vaseh), prehrana (navedenih je nekaj receptov značilnih slovenskih jedi), noša in družina. Poglavje o duhovni kulturi bralca seznanja s koledarskimi in življenjskimi šegami, z verovanjem in ljudskim slovstvom. V četrtem poglavju je avtorica podala pregled zgodovine etnološkega raziskovanja Slovencev na Madžarskem. Marija Kozar - Mukič kronološko navaja raziskovalce in predmet njihovega raziskovanja (v Sloveniji, na Madžarskem, v Porabju), kakor tudi različne institucije, publikacije, medije ipd. V zadnjih treh poglavjih je seznam najpomembnejših Slovencev (s kratko biografijo), ki so delovali in še delujejo v Porabju, in sodobnih porabskih slovenskih ustanov (etnoloških, kulturnih, medijskih, političnih) ter kratek izbor ljudskih pravljic. Na koncu knjige je še seznam pomembnejših knjig o Slovencih na Madžarskem, ki so izšle v madžarskem jeziku in so namenjene predvsem vedoželjnijim bralcem.

Besedilo popestrijo navedki iz starih rokopisov, zapisani v arhaični, vendar še razumljivi madžarščini, kakor tudi sicer v manjšem obsegu dvojezični (v madžarskem jeziku in porabskem slovenskem narečju) navedki in poimenovanja hišnih imen, jedi itn.

V knjigi Marije Kozar-Mukič so navedena najpomembnejša dejstva in osnovni napotki za poglobljenejšo seznanitev s problematiko. Knjiga je zaenkrat dostopna le bralcem z znanjem

madžarščine. Upajmo, da bo publikacija kmalu izšla tudi v slovenskem jeziku (ali celo v kakšnem tujem jeziku), saj bi se s tem krog bralcev razširil. Knjiga s svojo tematiko prav gotovo prispeva k boljšemu razumevanju in spoznavanju problematike slovenske manjšine na Madžarskem, ki je bila zaradi zgodovinskih in političnih okoliščin v preteklosti prezrta tako v osrednji Sloveniji kakor tudi na Madžarskem.

Katalin Munda Hirnök

Zvone Žigon, *Izzivi drugačnosti. Slovenci v Afriki in na Arabskem polotoku*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU 2003 (*Migracije 3*), 152 str.

Razen *Aleksandrink* (avtorica Dorica Makuc), ki so v strokovnih krogih dobile že mitične razsežnosti, nekaj časopisnih ali strokovnih člankov in kakšne raziskovalne naloge ni bilo o Slovencih ali slovenstvu na Črni celini napisano skoraj nič, poudarja avtor v predgovoru. In prav ta vrzel v zvezi s Črnim kontinentom je avtorja s svojo privlačnostjo potegnila v prostor neznanega.

Njegov projekt je finančno podprlo tudi Ministrstvo za kulturo RS in avtor se je v (evropski) jeseni 2001 za 25 dni podal na afriško celino. Obiskal je tri države (Egipt, Kenija in Južnoafriška republika) in pri tem opravljal dvojno nalogo: študijsko potovanje raziskovalca in zadolžitve v vlogi svetovalca Urada RS za Slovence po svetu. Čeprav je veliko gradiva zbral tudi prej in potem (arhivi, dopisovanja in pogovori), so intervjuji in dnevnik tisti viri, brez katerih knjiga ne bi bila takšna, kakršna je.

Knjiga je brez obveznih poglavij (predgovor, uvod in povzetek) razdeljena v štiri sklope. V prvem avtor obdela slovenstvo po državah, kjer naj bi bilo največ Slovencev. Najdlje se zadrži v Egiptu, kjer v posebnem podpoglavju predstavi Aleksandrinke, nato slovenske vojake v Afriki, ki so se med drugo svetovno vojno znašli na tej celini kot italijanski vojaki ali pa so ostali v Egiptu kot vojaki razpadle jugoslovanske vojske, pridruženi angleškemu kolegom. Na kratko opravi s povojnim obdobjem in na koncu na dobri strani označi današnje stanje slovenstva v Egiptu. Sledi zgoščen opis slovenstva v Južnoafriški republiki, kjer danes živi največ Slovencev na kontinentu, Keniji, Izraelu in Jordaniji. Poleg števila (od 23 do 107) se v naštetih državah kažejo tudi zametki organiziranosti Slovencev, da bi ohranjali slovensko narodno identiteto. Slovenstvo je namreč v tem delu sveta razmeroma »mlado« in razen Egipta v nobeni od naštetih držav ne sega dlje kot štiri desetletja v preteklost.

V poglavju »Analiza« avtor kategorizira Slovence v Afriki in na Arabskem polotoku (Aleksandrinke, vojaki, povojna ekonomska migracija, emigracija iz osebnih razlogov, začasna delavska – poslovna emigracija in misijonarji). Pri tem se opira predvsem na vzroke izselitve. Sledi kratko podpoglavje »Ženske kot izseljenke«, v katerem povzame spoznanja, objavljena v dozdajšnjih predstavitev ženskega dela v Afriki, posebej v Aleksandriji. V nadaljevanju nam avtor ob analizi »stanja« slovenske etnične identitete med Slovenci v Afriki in na Arabskem polotoku zaupa še svoj pogled v prihodnost (poglavje »Slovenstvo danes in jutri – sklepi«).

V »Dnevniku« s potovanja spoznamo majhne in velike skrivnosti avtorjevega dela: navezovanje stikov, obiski, potepanja po pokopališčih, barantanja s taksisti itn. Avtorjev slog v tem poglavju nič več sramežljivo ne skriva svojih kvalitete: nazornost, jasnost, neposrednost, spontanost itn. Ob tem se bralec vpraša, zakaj ni avtor celotne knjige oblikoval kot dnevnik ali potopis, v katerem bi lahko objavil tudi zbrano gradivo, opažanja in razmišljanja, navedena v prvih dveh poglavjih. Knjiga bi tako postala dostopnejša širšemu krogu bralcev, avtorjev po-